

KULTUREN

A photograph of an archaeologist wearing a high-visibility yellow and blue jacket and black gloves with red accents, working on an excavation site. The background is a large, dark, textured mound of earth.

Kv Botanicum 15,
Fornlämning 73, Lunds stad,
Lunds kommun, Skåne
Arkeologisk förundersökning 2014

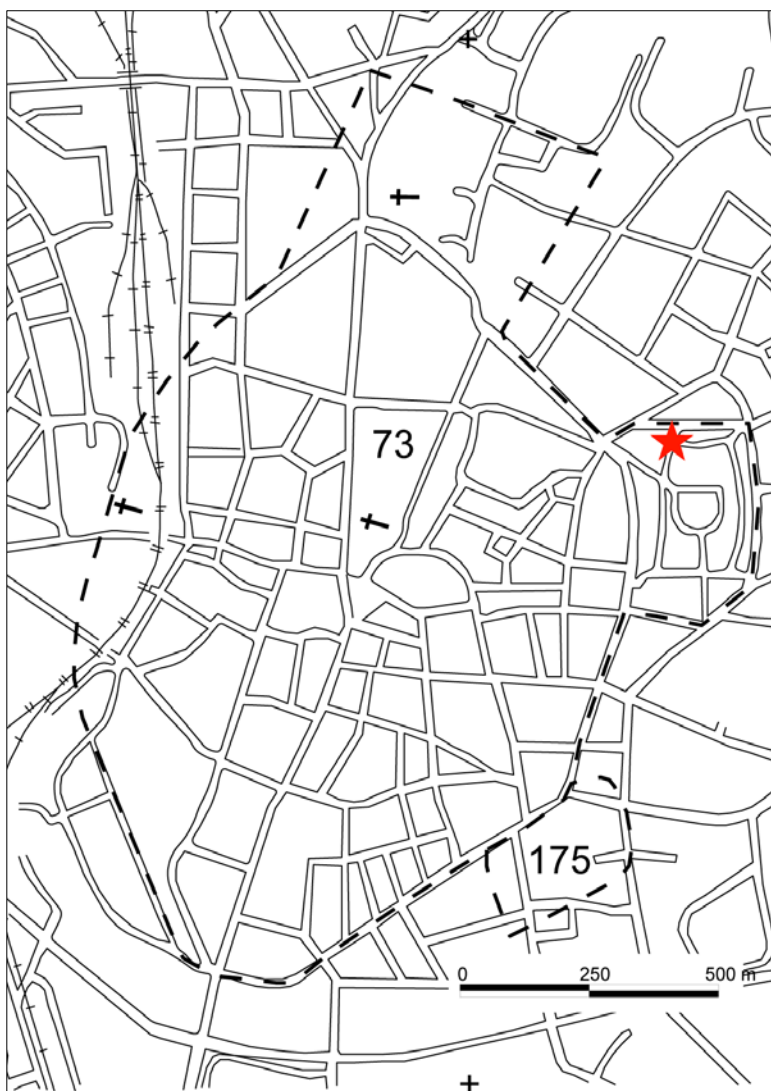
KULTURMILJÖRAPPORT 2014:33

AJA GULDÅKER

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Innehåll

Inledning	3
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser.....	5
Genomförande och resultat.....	6
Sammanfattning	8
Administrativa och tekniska uppgifter	9
Referenser.....	10
Bilagor	10

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

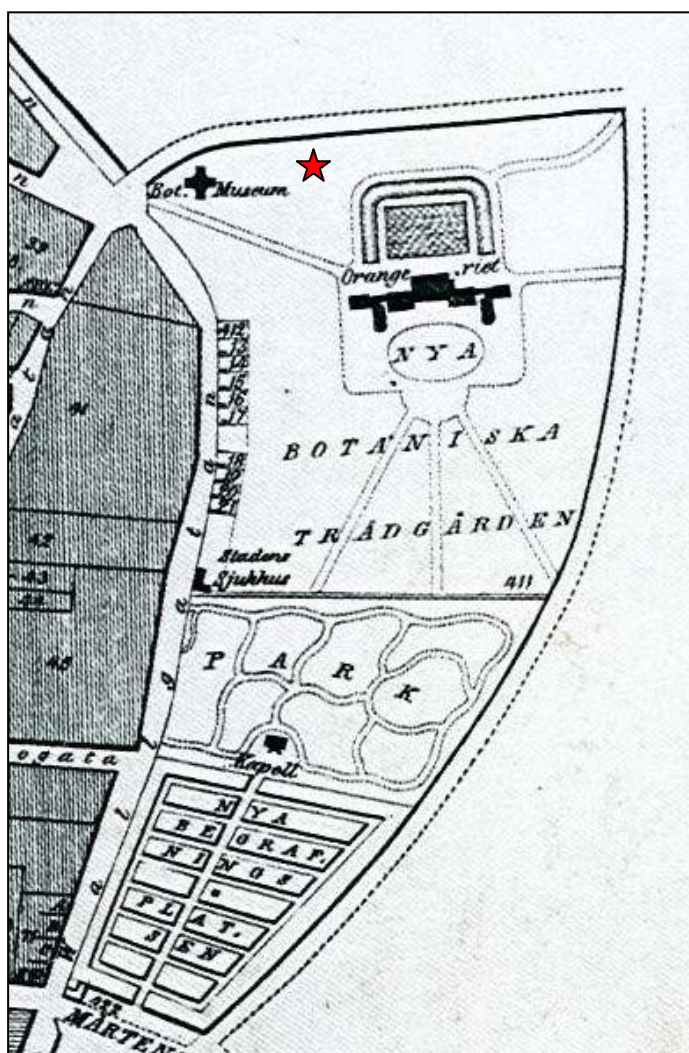
I samband med nybyggnation av en tillbyggnad, nya rördragningar samt avbaning i kv Botanicum 15, Lund, genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (lst.dnr 431-6162-2014). Området för schaktningsarbetena var beläget utanför det medeltida stadsområdet, öster om stadsvallen, men inom Lunds medeltida stadsäga.

Fornlämningssmiljö

Kvarteret Botanicum består numera av en stor fastighet, men var tidigare uppdelad i flera tomter. Under 1700-talet bestod området av tre lyckor som alla var uppodlade. I den norra delen fanns "Lunde Hospitals Jord", och i korsningen Tunavägen – Östra Vallgatan en privatägd lycka som ägdes av Sven Wachtknecht. Söder därom fanns ytterligare en privatägd lycka. Längs med Östra Vallgatan låg en allmänning med tre dammar, som i

stort motsvarade läget för stadens medeltida stadsvall och vallgrav. Under 1800-talets början styckades dammområdet upp i flera små tomter som bebyggdes med enkla lerklinade korsvirkeshus. Området kom att kallas "Krummalyckan" och beboddes till en början av drängar och arbetskarlar (figur 2). Fram till år 1859 beboddes området av prostituerade kvinnor som inte tilläts bosätta sig innanför vallarna till staden (Bevaringskommittén 1988 s 238).

Flera byggnader uppfördes under 1860-talen, då Botaniska trädgården flyttades från Universitetsplatsen. Bland annat en ekonomibyggnad uppförd år 1866 öster om Agardhianum, ett Kolhus, år 1862, vid sidan om Agardhdammen och Orangeriet, år 1864-65. I samband med byggnationerna utfördes omfattande schaktningsarbeten med handkraft.

Figur 2. Botaniska trädgården i Lund enligt detalj från PO Landquist karta över staden Lund år 1866 (André & Högstedt 1990 s 73). På kartan finns Krummalyckans bebyggelse öster om Östra Vallgatan fortfarande kvar. Platsen för den arkeologiska undersökningen är markerad med en röd stjärna.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Den arkeologiska kunskapen om stadsägan är låg och möjligheten att dokumentera kulturlagerstatusen och bevaringsgraden utanför vallarna är av stor vikt för förståelsen av den medeltida staden Lund.

En arkeologisk förundersökning utfördes i norra delen av Botaniska Trädgården år 1956, då ett nytt växthus skulle byggas. Enligt arkivhandlingarna påträffades inte några intakta medeltida kulturlager då schaktningsdjupet var ringa. Tillhuggen sten och en ekstock hittades ca 0,7 m under markytan, vilket troligen var rester efter en byggnad som funnits på plats enligt 1853 års karta ritad av Gustaf Ljunggren (André & Högstedt 1990 s 69). I Kulturens LA-arkiv år 1956 finns uppteckningar att ett valnötsträd fortfarande stod kvar som en rest mitt på den tidigare gårdsplanen. Valnötsträdet hade varit gårdens vårdträd men överlevde gården.

I samband med ledningsdragningar genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning mellan Orangeriet, Agardhsdammen och kolhuset år 2012. Arbeten gjordes även öster om Agardhhuset. Intakta välbevarade medeltida kulturlager dokumenterades öster om Agardhhuset, ned till ca 1,2 m under markytan. Moränleran påträffades inte, vilket indikerar tjocka kulturlager som resultat av ett långvarigt brukande av området (Guldåker 2012).

Figur 3. Utbyggnad av personalutrymmen. Schaktningsområdet öster och norr om befintlig byggnad. Fotografi taget från söder.

Genomförande och resultat

Området för den nya tillbyggnaden, öster om befintlig byggnad för personalutrymme, schaktades ner till en nivå av cirka 0,70 m under dagens marknivå. Schaktytan omfattade cirka 130,00 m² och volymen cirka 100,00 m³. Terrängen sluttade åt söder i området.

Den norra sektionen i grundläggningsschaktet uppvisade ett lager av bärlager och asfalt och ned till cirka 0,20 - 0,40 m djup dokumenterades mycket välbevarade kulturlager från Botaniska trädgårdens anläggningsfas kring 1860-talet. På en nivå mellan 0,40 -0,65 m under dagens marknivå framkom ett medeltida odlingslager och i övergången mot moränlera framkom en omblandad zon ner till 0,70 m, troligen efter spadtag som indikerar odling.

Figur 4. Sektion 2, norra sektionen visade tydligt skillnaderna mellan den medeltida odlingsjorden och anläggningsfasen då Botaniska trädgården inrättades i området på 1860-talet. Krukskärvarna i det mörka området ovanför den röda linjen utgör perioden kring 1860. Fotografi taget från söder.

I grundläggningsschaktet dokumenterades även flera äldre nedgrävningar som visade sig vara trädgropar, sannolikt från anläggningsfasen eller något senare. En grop schaktades ner till en nivå av 1,40 m under dagens marknivå för att avlägsna en kvarvarande stubbe efter ett stort träd som avverkats inför schaktningsarbetena. Trädet var minst 170 år enligt årsringarna. I trädgropens fyllning påträffades golvtegel från ett drivhus.

I den västra delen av grundläggningsschaktet påträffades på en nivå av 0,40 -0,65 m under dagens marknivå, en stenpackning med skärvsten och därunder ett område av

värmepåverkad lera vilket möjligen kan vara resterna efter en ugn. Troligen rör det sig om ett drivhus med en uppvärmningsanläggning i vilken skärvsten värmdes upp för att vidare fördela värmen till golvtegel. Golvtegel påträffades i en trädgrop intill, och det var av medeltida karaktär, men de var troligen fabrikstillverkade under 1800-talet efter medeltida mått. I stenen fanns långsmala hål för att underlätta dränering vid bevattning. Intill den värmepåverkade leran fanns ett område som var mycket svart/grå med inslag av träkol. Möjligen ingick detta i uppvärmningskonstruktionen för drivhuset. I detta området påträffades det medeltida odlingslagret ej, utan det var tydligast i den norra sektionen.

Figur 5. Schaktningsarbeten norr om befintlig personalbyggnad. Fotografi taget från öster.

Norr om personalbyggnaden schaktades delar av ytan till en nivå av 0,40 m under dagens marknivå inför uppförandet av ett tak. På ytan schaktades även för rörledningarna ner till ca 1,10 - 2,25 m. Ledningsdragningarna följde huvudsakligen en gammal ledning och påverkade därmed inga medeltida kulturlager, förutom i de östra delarna där medeltida odlingslager berördes. Den avplanade ytan, ner till en nivå av 0,40 m, berörde Botaniska trädgårdens anläggningsfas och blomsterkrukskärvor från perioden påträffades rikligt.

Sammanfattning

I samband med schaktningar för en tillbyggnad samt ledningsdragningar genomfördes en arkeologisk förundersökning på fastighet Botanicum 15, Lund. I området för den nya tillbyggnaden schaktades det ner till en nivå av cirka 0,70 m under dagens marknivå. Välbevarade kulturlager från Botaniska trädgårdens anläggningsfas kring 1860-talet dokumenterades i den norra sektionen. På den färdigschaktade ytan dokumenterades även flera äldre nedgrävningar i plan som visade sig vara trädgrovar, troligen från anläggningsfasen av Botaniska trädgården eller något senare. Flera medeltida odlingslager dokumenterades och på 0,70 m djup framkom moränlera.

Norr om tillbyggnaden schaktades delar av ytan till en nivå av 0,40 m under dagens marknivå inför uppförande av ett tak. På delar av ytan schaktades för rörledningarna ner till ett djup av som mest 2,25 m djup. Ledningsdragningarna följde huvudsakligen en gammal ledning och påverkade därmed inga medeltida kulturlager, förutom i de östra delarna där medeltida odlingslager berördes. Vid avplaning av ytan norr om personalbyggnaden berördes Botaniska trädgårdens anläggningsfas och lerkrukskärvor från perioden påträffades i riklig mängd.

Platsen har en lång period av odling bakom sig och vid aktuell undersökning påträffades inga medeltida bebyggelsepåspår utan endast medeltida och troligen efterreformatiska odlingslager, samt ett tydligt skifte då Botaniska trädgården flyttades till platsen på 1860-talet.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-6162-2014	Fornlämning nr/art	RAÄ 73:1
Socken/stad	Lund	Socken-/Stadsnr	1298
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Botanicum 15
Typ av exploatering	Tillbyggnad mm		
Uppdragsgivare	Statens Fastighetsverk att: Mathias Stenström		
Typ av undersökning	FU		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Aja Guldåker		
Övrig personal	Nicklas Kronroth		
Fältarbetstid	2014-04-28 – 2014-07-07		
Fälttid			
Arkeolog	20 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	171 m ²		
Kubik	155 m ³		
Schaktmeter	-		
Kostnad för arkeologi			
Fältarbete	20 x 700 SEK = 14 000 SEK		
Rapport	20 x 700 SEK = 14 000 SEK		
Analys	-		
Övrigt	-		
Summa:	28 000SEK		
Kostnad övrigt			
Maskiner			
Bodar			
Övrigt			
Summa			
Summa, faktisk	28 000 SEK		
Summa, beslutad	28 000 SEK		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	KM 94345:1-5. Förvaras efter fyndfördelning under fastighetsbeteckningen på Kulturens magasin Diabasen		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen		
Ritningar, dokumentation	2 planritningar skala 1:100, 5 sektionsritningar skala 1:20		
Foto	34 digitala fotografier		
Analyser			
Övriga upplysningar			

Referenser

André, A & Högstedt, C. 1990. Kartornas Lund. 1580-talet till 1950. Gamla Lund Förening för Bevarande av stadens minnen. Årskrift 72. Lund.

Bevaringskommittén. 1988. Lund utanför vallarna Del 1. Lund.

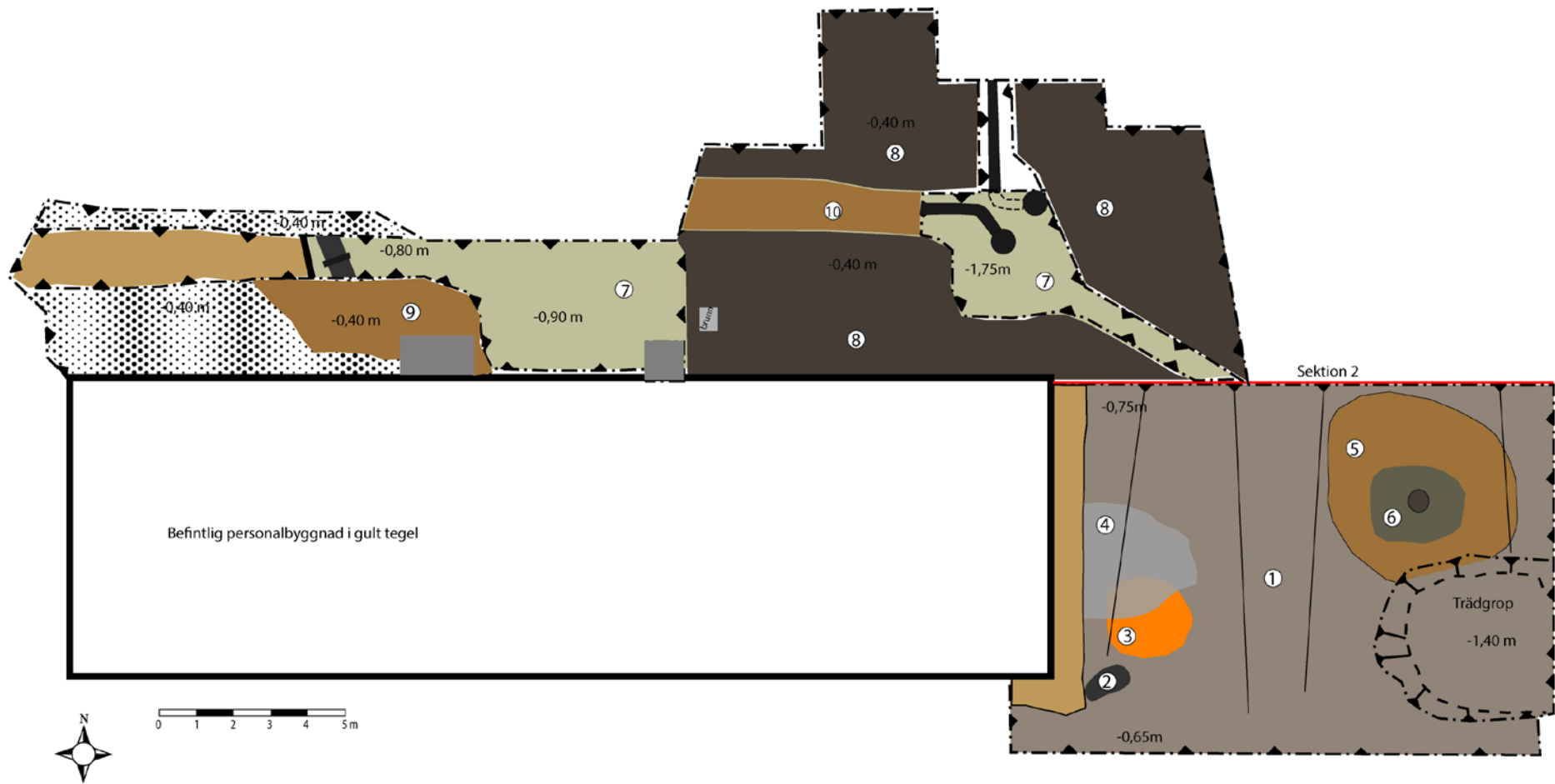
Guldåker, A. 2012. Botan M17:504, Lund. *Arkeologisk förundersökning 2012. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, Nr 426.* Lund.

Bilagor

1. Planritning, Botanicum 15, Lund FU 2014
2. Beskrivning Planritning
3. Sektion 2. Norra sektionen.
4. Fynd

Bilaga 1

Planritning, Botanicum 15, Lund FU 2014

Bilaga 2

Beskrivning Planritning

1. Gulbeige fet, torr moränlera. Torr, finkornig och något kompakt.
2. Svartgrå fet, torr, finkornig och något kompakt lera med inslag av sot, småsten och flinta. Uppvärmningsanläggning som kan höra till äldre drivhusanläggning.
3. Gråbrunt lager med kompakt till lucker, finkornig, fet, torr, och rostig lera. Inslag av sten och enstaka tegelkross. Rester efter en ugnskonstruktion till ett äldre drivhus.
4. Skärvsten från ca -0,40 – 0,60 m djup. I jorden ovanpå och mellan stenarna påträffades blomkrukskärvor som kan härledas till Botaniska trädgårdens anläggning på 1860-talet. Troligen rester efter ett bärlager till golvet i ett uppvärmt drivhus.
5. Gråbrun, något kompakt, fet, grovkornig lera med inslag av rost, skärvsten, flinta, tegelkross och kalkbruk. Utjämningslager över trädgrop.
6. Gråbrun, finkornig, fet, och torr lerjord med grusinslag. Enstaka storstenstegel tillverkade på 1800-talet i fyllningen. Stubbe efter ett körsbärsträd i mitten av gropen. Fyllning i trädgrop.
7. Stabil, fet gulbeige moränlera. Torr, finkornig och mycket kompakt.
8. Svartbrun torr, finkornig och något kompakt lera med inslag av träkol, sot, tegelkross, kocks, blomsterkrukskärvor, glas. Anläggning av Botaniska trädgården, 1860-tal.
9. Makadam och grus. Bärlager.
10. Grus och lera, moderna krukskärvor, gummi. Fyllning i rörschakt för avlopp.

Trädgropen där en stor stubbe efter ett 170 år gammalt träd frästes bort innehöll bland annat golvtegel i storstensformat, men som tillverkats på 1800-talet. En skåra i tegelstenens mitt gjorde att inte golvet svämmades över vid bevattning.

Bilaga 3

Sektion 2, norra sektionen

1. Gulbeige, fet moränlera, torr, finkornig och något kompakt.
2. Som (1) men med inslag av mer brun lera, möjligen spadttag ner i jorden från ovanliggande odlingsjord.
3. Brun, finkornig, fet kompakt lera med inslag av småsten. Enstaka tegelkross. Troligen medeltida odlingshorisont.
4. Svartbrun, torr, fet, finkornig och något kompakt lera med inslag av träkol, sot, tegelkross, kocks, blomkrukskärvor, glas. Anläggningsfas Botaniska trädgården 1860-tal.
5. Beigebrun grus. Fyllning i frischaktet inför uppförandet av personalbyggnad.
6. Makadam. Bärlager.
7. Brun grus. Fyllning i frischaktet inför uppförandet av personalbyggnad.
8. Ljusbrun grus. Bärlager och asfalt i toppen.

Bilaga 4

Fyndregister

Botanicum 15, Lund

Arkeologisk förundersökning 2014

Lst.dnr 431-6162-2014

KM 94345

Fyndnummer	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
1	Sektion 2, Lager 4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	botten	2	36	Datering tidigmodern tid
1	Sektion 2, Lager 4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	buk	6	29	Datering tidigmodern tid
1	Sektion 2, Lager 4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	mykning - buk	3	30	Datering tidigmodern tid
1	Sektion 2, Lager 4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	buk	1	27	Datering tidigmodern tid
1	Sektion 2, Lager 4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	buk	1	6	Datering tidigmodern tid
1	Sektion 2, Lager 4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	buk	2	8	Datering tidigmodern tid/gul lera
1	Sektion 2, Lager 4	Koppar	Knapp				1	2	Datering tidigmodern tid
2	Plan / Lager 2	Sten	Avslag	Skrapa			1	32	Flinta
3	Plan / Lager 3	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	1	5	Datering tidigmodern tid
4	Plan / Lager 4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	1	11	Datering tidigmodern tid
4	Plan / Lager 4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	3	
4	Plan / Lager 4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat					
4	Plan / Lager 4	Keramik	Kärl	Odefinierad		Övrig	1	83	Svartglaserad
5	Trädgropsfyllning	Tegel	Formtegel			Övrig	7	10383	Golv till drivhus med skåra för vattenavrinning

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.
I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2014

- 2014:1 S:t Botulf 14, Lund. Antikvarisk rapport 2013-2014. Carita Eskeröd.
2014:2 S:t Peter 28, Lund, Ekska huset. Antikvarisk medverkan 2013. Carita Eskeröd.
2014:3 Innerstaden 2:1 – Västra Mårtensgatan. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:4 Kv Paradis 51, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:5 Innerstaden 2:1 – Västergatan, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:6 Innerstaden 2:1 – Stora Södergatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:7 Lusthuset på Spydebergs Prästgård, Norge. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:8 Kv Ängen 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:9 Kv Gärdet 10, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:10 Kv Apotekaren 11 (fd 8), Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:11 Kv Gatehusen 3, Östra Torn. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:12 Kv Toppen 1 och 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Johan Wallin.
2014:13 Trädgården på Ner-Killingberg, Norge. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:14 Kv Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
2014:15 Kv Paradis 61, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson och Nicklas Kronroth.
2014:16 Statarhus vid Korsbäcksgården, Östra Odarslöv, Lund. Byggnads- och trädgårdsdokumentation. Aja Guldåker och Carita Melchert.
2014:17 Kv Paradis 61, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:18 Glädjen 15, Lund. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:19 Kv Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:20 Borgeby 23:6, Lomma kommun. Borgeby slott porttornet. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:21 Kv Svaneluckykan 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:22 Kv Katedralskolan 8, Lund. Karl XII huset. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:23 Mölle 15:2, Mölle stationshus, Höganäs kommun. Byggnadsminnesutredning 2014. Henrik Borg och Carita Melchert.
2014:24 Lunds medeltida stad, Lund C - ESS. Geoteknisk undersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:25 Kv Döbeln 2 och 3, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson/Nicklas Kronroth.
2014:26 Flyinge 22:40, Flyinge kungsgård, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:27 Västra Odarslöv 8:1 – Odarslövs kyrkogård, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:28 Igelösa 26:1 – Igelösa Kyrkogård, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:29 Borgeby 23:6, Lomma kommun. Borgeby slott porttornet. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:30 Kv Kulturen 24, Lunds kommun. Herrehuset. Antikvarisk medverkan 2012. Carita Melchert.
2014:31 Kv Repslagaren 29, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Gertie Ericsson.
2014:32 Klörups häradshäkte, Klörup 3:3, Trelleborgs kommun. Antikvarisk medverkan 2014. Henrik Borg.
2014:33 Kv Botanicum 15, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.